

O dialektološki konferenci in dialektološkem taboru na Poljskem

V prvi polovici lanskega julija sem se na Poljskem udeležila dialektološke konference in preživela en teden na dialektološkem taboru, kjer smo opravljali terenske raziskave. Namen teh taborov je zbrati čim več leksikalnega gradiva na čim širšem območju ter pritegniti k raziskovalnemu delu tudi mlade.

Konferenco z naslovom Jezikovna diferenciacija severovzhodne Poljske (geografija in metodologija) so v dneh od 1. do 5. julija organizirali Inštitut za poljski jezik pri PAN v Varšavi, oddelek Varšavske univerze v Białystoku, jezikoslovna komisija mazovskega centra za znanstvene raziskave, jezikoslovna komisija białostoškega znanstvenega društva in Društva za kulturo jezika. Bila je v prostorih oddelka Varšavske univerze v Białystoku (Filia Uniwersytetu Warszawskiego w Białystoku). Udeležilo se je je od 40–50 jezikoslovcev in etnologov Poljske, SZ, ČSSR in Jugoslavije.

Uvodno srečanje je bilo posvečeno spominu predsednikov Društva za kulturo jezika, profesorjema Witoldu Doroszewskemu in Mieczysławu Szymczaku. O njiju sta spregovorila prof. S. Skorupka in prof. W. Lubaś.

V naslednjih dneh se je zvrstilo 17 referatov, ki so v okviru splošne teme obravnavali naslednja področja:

1. diferenciacija poljščine v severovzhodni regiji,
2. primerjalna raziskovanja poljskih, beloruskih, ukrajinskih in litovskih narečij ter
3. metodologija terenskih raziskav in kartografiranja gradiva.

Prvi dan je največ pozornosti zbudil referat A. Kowalske z naslovom Teritorialna diferenciacija poljskih narečij severovzhodne regije. To je bil prvi poskus splošnega prikaza fonetike in leksikologije mazovskega dialekt. Drugi referati so se ukvarjali z ožjimi, a zanimivimi problemi.

Kot zelo dober uvod v sklop referatov o primerjalnih raziskavah narečij v obmejnem pasu smo poslušali referat E. Smutkove Vprašanje poljsko-belorusko-litovske jezikovne interference na področju SV Poljske. S pomočjo že znanih sociolingvističnih teorij o medjezikovnih interferen-

cah je poskušala osvetliti probleme na vzhodnem obmejnem področju Poljske. Drugi referenti so v glavnem govorili o konkretnih medjezikovnih vplivih.

V tretji skupini referatov bi omenila poziv M. Dużyn'ske k skupnim etnološkim in dialektološkim raziskavam, saj je v ločenih raziskavah zaslediti kar precej razlik. A. Habovštiak pa je prikazal metodološka načela Slovaškega dialektološkega atlasa, deloma pa tudi slovarja slovaških narečij, ki ga še pripravljajo.

Vsak dan je referatom sledila živahna diskusija, v kateri so referentje morali še dodatno osvetljevati obravnavane probleme, dobrodošle in zanimive pa so bile tudi dopolnitve diskutantov, ki so navedli še svoje izkušnje in rezultate raziskav, opozarjali na še neraziskane probleme ali pa iskali povezave z že znanim. Nasploh je bilo celotno vzdušje konference tako, da je moglo vznikniti mnogo konstruktivnih pobud.

Pred nami je bil še zaključni del konference – ekskurzija po pokrajini, o kateri se je govorilo. Osrednja točka je bil Ciechanowiec, kjer smo si ogledali muzej na prostem – staro poljsko vas in muzej s kmetijskim orodjem – od rala do traktorja. Da bi dobili celotno podobo te pokrajine, smo slišali še tri referate o zgodovini Podlasja, Ciechanowca in Siemiatycz z okolico. Cilj naše ekskurzije je bil majhen kraj blizu Siemiatycz – Czartajew, kjer je bil eden od dialektoloških taborov. Tu naj bi udeleženci konference spoznali, kako mladi raziskujejo narečja. O vzgojno-izobraževalnem pomenu teh taborov je spregovorila voditeljica čartajevskega tabora I. Grabowiecka, o udeležbi učiteljev in mladine v raziskavah mazovsko-podlaških narečij pa M. Krasowska.

Kaj so dialektološki tabori?

V prvi vrsti ena od aktivnih oblik preživljanja počitnic za srednješolce, kjer se ob pestrih kulturnih in zabavnih dejavnostih mladi srečujejo z resnim raziskovalnim delom na terenu. Ob pomoči nekaterih učiteljev in študentov polonistike je glavni organizator teh taborov doc. dr. hab. Barbara Falin'ska z varšavske univerze, financira pa jih ministrstvo za kulturo. Tabori so že sedmo leto v mesecu juliju in trajajo štirinajst dni; doslej se jih je zvrstilo že okrog petdeset. Udeleženci zbirajo leksikalno gradivo s področja materialne in duhovne kulture; v primeru, da naletijo na primerne informatorje, pa tudi ljudsko

slovstvo. Informatorji so starejši ljudje, ki se še spominjajo izrazov za stare predmete in pojme. Na taborih je bilo zbranega že veliko gradiva, ki ga s pridom uporabljajo jezikoslovci in študentje polonistike pri pisanju diplomskih nalog.

Kdo so udeleženci?

Tu je najprej od 20 do 40 srednješolcev; pogoj za udeležbo je dobra ocena iz poljščine in zanimanje za tovrstno delo. Z njimi neposredno dela nekaj študentov ali učiteljev polonistike, ki so bili že sami udeleženci takih taborov ali pa se drugače vključujejo v raziskovalno delo. Tabor ima svojega organizacijskega vodjo in vsaj enega raziskovalca, ki mlade vodi pri raziskovalnem delu.

Kako potekajo raziskave?

Terenske raziskave so sistematične. Narejen je zemljevid področij, ki jih je treba raziskati. V skladu s tem se določi kraj bivanja udeležencev. Ponavadi se namestijo v kakšnem internatu, do vasi pa se vozijo z lastnim avtobusom. Raziščeje prav vse vasi v obsegu do 10 oz. 15 km (odvisno od gostote naseljenosti). Na enem taboru obdelajo tudi do 50 vasi, na dan od tri do šest. V vsako vas gre skupina mladih (od 3–8) z enim od strokovnjakov. Izpolnijo od 2–6 vprašalnikov z okrog štiridesetimi vprašanji. Najti morajo informatorja, ki je pripravljen in sposoben odgovoriti na čimveč vprašanj.

Še enkrat naj poudarim, da se na ta način zbira predvsem leksikalno gradivo. Mladi zapisujejo besede poknjženo, če tega ne znajo, pa fonetično in jih poknjžijo potem mentorji. Označijo pa naglas, če ta odstopa od pravila (na drugem zlogu od zadaj). Fonetika je iz teh raziskav povsem izkjučena; deloma zato, ker so mladi za to le premalo usposobljeni, še bolj pa zato, ker jo imajo Poljaki že dodobra raziskano.

Velja načelo ena vprašalnica – en informator, kar se mi zdi škoda, saj se pogosto zgodi, da se informator v tistem trenutku ne spomni besede, ve pa, da obstaja. In kar je še večja škoda – ponavadi so to ravno tiste besede, ki so že skoraj izumrle, skupaj s predmeti vred.

In druge dejavnosti?

Ob raziskovalnem delu ostane še nekaj časa za izobraževanje, ekskurzije v okolico in tudi zabavo. Na svoje tabore zelo radi sprejemajo tudi goste iz drugih dežel; tokrat smo bili to Jugoslovani, pet Makedoncev in jaz. Po svoji moči smo jim predstavili našo deželo; še zlasti pa makedonsko in slovensko kulturo ter jezik.

Kakšen je pomen taborov?

Mladi v kratkem času raziščejo veliko področje do zadnje vasi. Zberejo veliko gradiva, ki ga je mogoče kljub določenim pomanjkljivostim s pridom uporabiti. In ne nazadnje – seznanijo se s terenskimi raziskovalnim delom in s samo stroko ter se naučijo opazovati svoj jezik.

Ves čas sem premišljevala, ali bi se tak tabor dalo organizirati tudi pri nas. Verjetno mnogo težje, saj bi poleg finančnih sredstev primanjkovalo ljudi, ki bi ga bili pripravljene in sposobni voditi. Težje bi bilo tudi zaradi same zdiferenciranosti narečij in še zlasti fonetike, ki bi delala težave tudi pri samo leksikalnih zapisih. Da pa bi bili zelo koristni in potrebni, o tem ni dvoma.

Mogoče pa bi dialektologi in etnologi skupaj le zbrali toliko sil in poskusili izpeljati kaj podobnega?

Vera Smole
Znanstvenoraziskovalni center SAZU
v Ljubljani

NAROČNIKE, KI ŠE NISO PORAVNALI NAROČNINE ZA LETO 1985/86 IN LETOŠNJE NAROČNINE ZA LETO 1986/87, P R O S I M O , DA NAROČNINO PORAVNAJO!